

М. П. КУКРАШ, В. С. БЯЗСІЛКА, Т. І. ЯРАШЭВІЧ

УРАДЖАЙНАСЦЬ АЗІМАГА ЖЫТА
ДЫПЛОІДНАГА СОРТУ РАДЗІМА У ЗАЛЕЖНАСЦІ АД ДОЗ
І ТЭРМІНУ УНЯСЕННЯ АЗОТНАГА УГНАЕННЯ

Дадзены сорт выведзены ў Беларускім навукова-даследчым інстытуце земляробства і кармоў. Кароткасцябловы, устойлівы да палягання, вышыня сцябла 110—150 см, валодае высокай ступеню куставання. Колас доўгі, шчыльны, колькасць зярнят у коласе 45—67 шт., зярнітка сярэдняй велічыні. Маса 1000 зярнят 27—32 г. У гэтага сорту добрыя хлебапякарныя якасці, ён высокаураджайны. Так, у 1989 г. у калгасе «Шлях да камунізма» Лунінецкага раёна Брэсцкай вобласці на плошчы 80 га сабрана па 50 ц/га. Максімальная ўраджайнасць на Мінскім і Ваўкавыскім сортавчастках склада 65 ц/га. Біялагічная асаблівасць сорту — вышчапленне высокасцябловых раслін (да 3%), аднак гэтая прыкмета не ўпłyвае на ўраджайнасць. Сорт раяніраваны ў 1991 г.

Даследаванні з сортам Радзіма праведзены на працягу 1988—1990 гг. на эксперыментальнай базе «Жодзіна». Глеба дзярнова-падзолістая лёгкасуглінкавая. Аграфічічна характеристыка глебы даследнага участка наступная: pH_{КCl} 5,9—6,0, колькасць P₂O₅ (па Кірсанаву) — 16—18, K₂O (па Маславай) — 14—15 мг/100 г глебы, гумусу — 2,1%.

Папярэднік — гароха-аўсяная сумесь на зялёную масу. Фосфарнае (Рсд) і калійнае (Kx) угнаенні выкарыстоўвалі пад перадпасяўную культываци ю, а азотнае — вясною (згодна са схемай доследу). Апра-

Үғаджайнасъ і балковасъ зерні азімага жытада і эканамічныя паказыкы үз алежнасіці ал доз і тәрміндең үндесенни азотнага үңгасенни

Варыннт доследу	Зерне, ц/га				Балок (1988—1990 гг.)			Чисты дахол ад вайкарстан- дап азотнага үңгасенни, ру-
	1988 г.	1989 г.	1990 г.	сиярднане прибайка	% на сухое разыва	выхад, кг/га		
P ₆₀ K ₉₀ — фон	32,4	43,1	42,6	39,4	—	8,53	307	—
Фон+N ₅ (перши тәрмін)	36,1	48,9	43,7	42,9	3,5	8,83	350	72,4
Фон+N ₆₀ (перши тәрмін)	38,9	49,7	44,5	44,4	5,0	8,87	365	104,9
Фон+N ₅ (други тәрмін)	40,8	52,1	54,4	49,1	9,7	9,85	417	227,7
Фон+N ₆₀ (други тәрмін)	41,9	59,0	55,6	52,2	12,8	10,03	482	300,2
Фон+N ₉₀ (други тәрмін)	44,7	64,0	54,9	54,5	15,1	10,66	540	347,6
Фон+N ₉₀ (други тәрмін+кампазан)	44,3	64,5	65,8	54,9	15,5	9,47	497	329,8
Фон+N ₅ (трэці тәрмін)	42,8	58,8	56,2	52,6	13,2	9,94	481	315,3
Фон+N ₆₀ (трэці тәрмін)	44,1	64,2	56,4	54,9	15,5	10,27	530	367,8
Фон+N ₉₀ (трэці тәрмін)	44,9	61,9	58,0	54,9	15,5	10,32	521	357,6
Фон+N ₉₀ (трэці тәрмін+кампазан)	44,9	64,7	57,8	55,8	16,4	10,15	525	352,3
Фон+N ₃₀ (други тәрмін)+N ₆₀ (трэці тәрмін)	46,0	62,4	57,5	55,3	15,9	10,26	523	367,2
NIP ₀₅ , ц/га	2,0	2,4	4,7					

З а ў в а г а . Перши тәрмін падкордтыванни — алдаразу пасля сходу снегу (1988 г.—28.03; 1989 г.—24.02; 1990 г.—28.02); други тәрмін — пасатак ве-
гетаций (1988 г.—18.04; 1989 г.—13.03; 1990 г.—03.04); трэці тәрмін — 1988 г.—24.04; 1989 г.—14.04; 1990 г.—18.04.

цоўка глебы агульнапрынятая для дадзенай зоны вырошчвання. Норма высявання 4 млн. шт. усходжага насення на 1 га. Тэрмін сяўбы — першая дэкада верасня. Уліковая плошча дзялянкі 35 м² пры чатырохразовай паўторнасці.

Пасля сяўбы перад усходамі ў доследах выкарыстоўвалі сімазін у дозе 0,3 кг/га, а ў трэцій дэкадзе каstryчніка — фундазол (0,5 кг/га).

Метэаралагічныя ўмовы ў перыяд вегетацыі раслін па гадах адрозніваліся, што адбілася на ўраджаі збожжа і эфектыўнасці вывучаемага ўгнаення (табліца). Найбольш высокая ўраджайнасць адзначана ў 1989 г. пры дастатковай колькасці ападкаў і цяпла, больш нізкая — у 1988 г., што тлумачыцца недахопам ападкаў у красавіку і маі і высокай тэмпературай паветра, якія выклікалі змяншэнне каласаносных сцёблаў, паніжэнне масы 1000 зярнят да 27 г. Аналагічная заканамернасць адзначана і па эфектыўнасці азотнага ўгнаення. Найбольш высокая прыбаўка зерня ад азоту была ў 1989 г. — 22,6 ц і больш нізкая — 13,6 ц/га ў 1988 г.

У сярэднім за тры гады аналіз ураджайнасці паказаў, што яна залежала ад тэрміну і дозы веснавога ўнісення азотнага ўгнаення. Найбольш нізкую прыбаўку зерня забяспечыў варыант, дзе азотнае падкормліванне праводзілі адразу сходу снегу (1988 г.), у 1989—1990 гг. (бяснежная зімы) — 24—28 лютага і больш высокую, калі падкормлівалі 14—24 красавіка ў перыяд актыўнай вегетацыі раслін.

Так, пры ўнісенні 45 кг/га азоту ў падкормліванне жыта (першы тэрмін) прыбаўка зерня склада 3,5 ц, а пры 60 кг/га — 5,0 ц/га (ураджай кантролю 39,4 ц/га). Выкарыстанне гэтых жа доз азоту пазней (трэці тэрмін) забяспечыла больш высокую прыбаўку зерня — 13,2 і 15,5 ц/га адпаведна. Павелічэнне дозы азоту да 90 кг/га і ўнісенне яе як разава, так і дробна неэфектыўныя. Выкарыстанне кампазану М у дозе 4 л/га на пасевах не забяспечвала верагоднага павелічэння ўраджаю.

Аналіз зерня на наяўнасць бялку паказаў, што на варыянтах, дзе азот уносілі ў першы тэрмін, колькасць яго не перавышала 8,87% (вар. 2—3). Правядзенне падкормлівання ў больш познія тэрміны павялічвала не толькі ўраджай зерня, але і колькасць бялку ў ім, асабліва пры павелічэнні дозы ўгнаення. Апрацоўка пасеваў кампазанам памяншала колькасць бялку ў зярнятах вывучаемага сорту.

Разлікі эканамічнай эфектыўнасці (табліца) паказалі, што найбольш высокі чисты даход — 367,8 руб/га атрыманы на варыянце, дзе ўносілі 60 кг/га азоту ў перыяд актыўнай вегетацыі раслін жыта. Унісенне азотнага ўгнаення ў больш рання тэрміны, а таксама выкарыстанне больш нізкай ці больш высокай дозы памяншала чисты даход ад азоту.

Такім чынам, пад азімае жыта сорту Радзіма, размешчанае пасля гароха-аўсянай сумесі, аптымальны дозай азоту, унесенага вясною ў падкормку, з'яўляюща 60 кг/га. Іх унісенне ў перыяд актыўнай вегетацыі (14—24 красавіка) у сярэднім за тры гады павялічыла ўраджай збожжа на 15,5 ц/га (кантроль 39,4 ц/га), колькасць бялку ў зярнятах на 10,27%. Чисты даход склаў 367,8 руб/га пры акупнасці рубля, затрачанага на выкарыстанне азотнага ўгнаення, 6,3 руб/га.

Summary

The dates of spring top-dressing and doses of nitrogenous fertilizer for the new winter rye cv. Radzima are studied. It is found that the period of active vegetation (April 14—24) is the best date of spring top-dressing. The optimal nitrogen dose against the background of P₆₀K₆₀ is 90 kg/ha. Its application gave a 1.55 t/ha increase of the yield (control is 3.94 t/ha).